

WAT IS EEN VOLK?

François Rigaux (ed.), *Le concept de peuple*. Story Scientia, 1988, 102 blz., ISBN 90 6439 521 7

Op 4 juli 1976 werd de *Universele Verklaring voor de Rechten der Volkeren* afgekondigd te Algiers door een schare gereputeerde, progressieve intellectuelen waaronder Lelio Basso, Antonio Cassese, José Echeverría, Richard Falk, Edmond Jouve, François Rigaux, B.V.A. Röling, Jean J.A. Salmon en Armando Uribe. In het verlengde van de Russell-Tribunalen is het de bedoeling om met die verklaring aandacht te wekken binnen de internationale gemeenschap - waarin juridisch alleen staten en individuen, als leden van een natie, vluchteling of apatride worden 'erkend' - voor volkeren als eigensoortige entiteiten die noch met de staat samenvallen, noch slechts als een verzameling individuen bestaan. Er is een *Liga voor de Rechten en de Bevrijding van de Volkeren* tot stand gekomen, die in de schoot van de Stichting van de ondertussen overleden Lelio Basso kan functioneren en er is een aantal internationale colloquia aan het onderwerp gewijd.

Het gedachtegoed van de *Liga* en haar *Universele Verklaring* heeft nooit de internationale belangstelling gekregen die ze verdient. Dat hoeft niet te verwonderen; geen enkele staat erkent gaarne dat er binnen zijn zogenaamde 'natie' een amalgaam aan volkeren, met een eigen identiteit, leeft, terwijl individuen zich liever op de *Universele Verklaring voor de Rechten van de 'individuele' Mens* beroepen. De Verklaring heeft iets subversiefs, waar zij rechten afkondigt voor volkeren die vaak het slachtoffer van de statenrealiteit zijn, in Oost of in West, in Noord of in Zuid. Maar precies hierin ligt ook de grote actualiteitswaarde ervan. Het verschijnen van het boek onder redactie van François Rigaux kan hopelijk bijdragen tot een hernieuwde belangstelling voor de problematiek en dit wars van iedere a priori catalogisering van het begrip 'volk' in het rechtse vocabularium.

In 1978 verscheen reeds *Pour un Droit des Peuples*, onder redactie van A. Cassese en E. Jouve, waarin de grondgedachten en de ontstaansgeschiedenis van de Verklaring van Algiers worden geschetst. Onderhavig boek situeert zich in het verlengde van dit eerder verschenen werk. Het bevat enkele referaten die in september 1985 zijn gehouden op een door de Basso-Stichting georganiseerd seminarie in het kasteel van La Hulpe. Centraal staat de vraag naar de operationaliseerbaarheid van het begrip volk op (internationaal) juridisch vlak. Geen van de auteurs waagt zich aan een afgebakende definitie, omdat het begrip 'volk' slechts inhoud kan krijgen door een geheel van contextuele, historische variabelen van subjectieve en objectieve aard. Behoudens de inleiding van Rigaux beheersen vooral de essays van Salvatore Senese, over het begrip 'volk' in de Verklaring van Algiers en in de (ideeën)geschiedenis, en van J. Verhoeven over volkeren en/in het internationaal recht het corpus van het boekwerk. Het zijn bijdragen die rijk zijn aan informatie over de zeer diverse betekenissen die een begrip als 'volk' in ruimte en tijd kan aannemen. Centraal staat echter steeds de invulling van het begrip, onafhankelijk van en meestal gericht tegen de staat en dus ook onafhankelijk van het begrip natie dat zo vaak slechts begrepen wordt in termen van een staat, die omwille van zijn onderhorigen of leden atomistisch afgericht is. Het begrip volk heeft iets met cultuur en traditie te maken, maar vooral ook met bevrijding uit aliënerende politie-

ke verhoudingen, met zelfbeschikking en verzet. Het vertrekt van de concrete realiteit waarin mensen leven en hun bestaan opbouwen, en niet van een abstracte categorie zoals het soevereine 'individu'. Daartegenover wordt in het begrip 'volk' de ander noodzakelijkerwijs mee-verondersteld.

Le Concept du Peuple is verplichte lectuur voor al wie normatief begaan is met het zoeken naar oplossingen voor zo diverse problemen als het Palestijnse vraagstuk, de onafhankelijkheidsstrijd der Sahrouis, het opkomende nationalisme in de Sovjet Unie of ... het toenemende etno-centrisme, het regionalisme en de botsing van culturen in West Europa. Het boek levert een historische én juridische dimensie aan vraagstukken die al te sterk in de sfeer van het emotionele pro of contra blijven steken en aldus een oplossing op basis van een reëel historisch-contextueel draagvlak grondig in de weg staan. Alleen al het gegeven dat de auteurs het begrip 'volk' uitdrukkelijk als een *prescriptieve* en niet louter als een *descriptieve* notie naar voor schuiven in het perspectief van een bevrijdende identiteit, kan ook aan discussies over het Vlaamse volk dimensies verstrekken die verrijkend kunnen werken.

Koen RAES

* * *

FILOSOFISCHE HULDE

M.C. Doeser en J.H. Kraay (ed.), *Facts and Values. Philosophical Reflections from Western and Non-Western Perspectives*. Dordrecht. Martinus Nijhoff, 1986, Hfl. 120,-, IV + 216 blz., ISBN 90 247 3384 7

Huldeboeken bevatten vaak interessante teksten. Ze worden samengesteld naar aanleiding van een afscheid aan de universiteit of hogeschool, een verjaardag of van een overlijden. Vrienden en bekenden, collega's van de gehuldigde, bieden op uitnodiging een tekst aan. Soms gebeurt het dat de gehuldigde, als hij daartoe de gelegenheid krijgt, op de teksten reageert, zodat er een interessante discussie kan ontstaan. In het wijsgerig vakgebied wordt de uitgave van een huldeboek of *Festschrift* een stilaan goed onderhouden gewoonte. In zo'n boeken vindt men dan niet zelden aardige bijdragen. De medewerkers verlaten soms het al te academische kader om op een andere, eventueel lossere manier gestalte te geven aan een thema dat de gehuldigde weet te appreciëren. In zo'n essays kan men zich uitleven. Daarenboven bevatten deze bijdragen door hun gevatte stijl verhoudingsgewijs veel meer dan wat de auteurs in een boek zouden kunnen vertellen.

Facts and Values is een internationaal huldeboek voor Cornelis Anthonie van Peursen, de Nederlandse hoogleraar die enkele boeiende boeken heeft geschreven, onder andere *Strategie van de cultuur* (Amsterdam, Elsevier, 1970), en die op het Nederlandse wijsgerige toneel een niet te onderschatten rol heeft gespeeld. Zijn werk wordt ook internationaal gewaardeerd, vandaar dat naast zijn binnenlands huldeboek, *Ontwikkeling, rationaliteit en cultuur* (Kampen, Kok, Agora, verzorgd door F. Schipper), nu ook een internationale versie is verschenen, met bijdragen uit Oost en West. De Oosterse auteurs kennen bij ons wel niet de vermaardheid als de Westerse, zoals J.R. Lucas, G.H. von Wright, Hermann Lübkke, Emmanuel Levinas, Paul Ricoeur of Walter Biemel.